
Summary

Management of stability of macroeconomic system of Ukraine with using of innovative technologies of the modelling / S.V. Kozlovskiy

In given article problems of definition of a level of stability of macroeconomic system of Ukraine are researched. The Author's interpretation is given to "economic stability of system" and „management of economic stability of system”. Factors of influence on stability of economic system of Ukraine are determined. For the first time the model of definition and forecasting of a parameter of stability of economic system of Ukraine is developed on the basis of the theory of fuzzy logic and methods of optimization - genetic algorithm. The interactive control system and forecasting of a level of stability of macroeconomic system of Ukraine is developed.

Key words: stability, model, management, economic system, fuzzy logic.

УДК 338.24

Супрун О.М., к.е.н., доцент
Харківський національний аграрний університет ім. В.В.Докучаєва

РЕГУЛЮВАННЯ У ФУНКЦІОНУВАННІ ЕКОНОМІКИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

В статті розглядаються теоретичні аспекти регулювання економіки. Висвітлюється місце регулювання економіки у загальноекономічних теоріях розвитку суспільства.

Ключові слова: регулювання, економіка, ринок, держава, економічна теорія.

Постановка проблеми. Розвиток теорії і методології економічної науки передбачає накоплення досвіду та формування наукових підходів до розуміння механізмів взаємодії предметів, явищ, а також функцій суб'єктів ринкового процесу. Однією з них, чи не найголовнішою, є регулювання, як прояв влади одних суб'єктів по відношенню до інших, з метою забезпечення раціонального

розподілу ресурсів. Наука напрацювала багато конкретних визначень, проте необхідність пошуку різних варіантів розуміння сутності-значимості регулювання є об'єктивною.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Аналіз надбань економічної науки щодо розкриття піднятої проблеми дає підстави стверджувати, що регулювання існувало завжди, проте наукового змісту вперше набуло у працях У. Петті, А. Сміта, Д. Рікардо, Ж.-Б. Сея, Ф. Кене, які започаткували методологічні аспекти розробки концепцій регулювання економіки. Проте вони вважали, що держава у регулюванні повинна виконувати лише певні загальносуспільні функції, а усе інше – завдання ринкового механізму. З плином часу ситуація змінилася, а на початку ХХ ст. у економіках Західних країн намітилися кризові явища, що зумовило необхідність активізації держави щодо втручання у ринковий процес.

Одним із перших на проблему державного регулювання економіки звернув увагу Д. Кейнс – основоположник теорії циклічності розвитку кризових явищ капіталістичної економіки.

Проте витоки методології регулювання економік і ролі держави у цьому процесі слід шукати у загальноекономічних теоріях розвитку суспільства. Такими зокрема є меркантилізм, ліберальна концепція, неокласичний напрям, марксизм, інституціональна теорія.

Меркантилісти У. Стаффорд, І. Скарuffі, Т. Мен, А. Серра, А. Монкретъен, вважали, що держава стає багатшою, коли влада втручатиметься в процес нагромадження грошей, розвиток торгівлі, особливо в частині балансування вартості вивезених і ввезених товарів з країни, надаючи перевагу вивозу (експорту) [1].

Представники ліберальної концепції А.Сміт, Д.Рікардо пропонували обмеження втручання держави в економіку, відводили їй виключно захисну роль [2,3]. Неокласична школа – А. Маршалл, Е. Чемберлен, Л. Мізес, Ф. Хайек, М. Фрідмен, відводили державі другорядну роль у регулюванні, ставлячи на перший план свободу вибору економічних агентів, які на їх думку здатні до саморегулювання [4,5].

Марксизм в особі К. Маркса, Ф. Енгельса, В. Леніна пропонував ідею жорсткого адміністрування усього соціально-економічного циклу розвитку суспільства, ліквідацію інституту приватної власності як джерела накопичення капіталу [6].

Засновники інституціональної теорії й особливо неоінституціонального напрямку – О. Вільямсон, Д. Норт, Р. Коуз, зосередили увагу на необхідності формування зрозумілих для учасників господарського процесу правил гри [7].

Регулювання як загальноекономічний інститут трактується як: 1) спосіб та механізм підпорядковувати що-небудь певній планомірній організації дій, впорядковувати; 2) функція управління, що забезпечує функціонування та розвиток явищ і процесів в межах заданих кількісно-якісних параметрів. Розрізняють ринкове, корпоративне, державне, наддержавне регулювання за механізмом втілення: залежно від використовуваних форм і методів – пряме (адміністративне), непряме, правове [3]. За об'єктністю регулювання поділяється на економічне, соціальне, ринку, податків, інноваційної діяльності тощо. Розкриваючи підняте питання більш предметно слід звернути увагу на загальноприйняті підходи до визначення сутності економічного регулювання. В економічній енциклопедії зазначено, що це цілеспрямовані дії різних суб'єктів господарської діяльності, що забезпечують розвиток економіки, використання економічних законів, узгодження інтересів і вирішення економічних суперечностей [3].

На базі концепції регулювання сформувалися відповідні моделі державного втручання в економіку. В теорії виділяють західноєвропейську модель, американську, японську, скандинавську, змішану модель. Усі вони так чи інакше поєднують ринковий механізм саморегулювання з державним регулюванням.

Результати дослідження. Повертаючись до аналізу витоків регулювання економіки слід зауважити, що певні ідеї з приводу державних функцій у цьому процесі висловлювалися філософами, зокрема Платоном, Аристотелем. Таким чином визначення теоретичних аспектів регулювання економіки та ролі в ньому держави сягають сивої давнини.

Сучасна парадигма і концепції регулювання сформувалися в структуровану систему знань, яку справедливо слід вважати економічною теорією регулювання. Ця теорія консолідує теоретико-методологічні напрацювання з вирішення проблем регуляторної і антимонопольної політики на ринках мікро-, мезо-, макрорівня, законотворчості, формування вигід і витрат, конкуренції, злиття компаній, монополізації та ціноутворення, державного сектору економіки [8].

Постулати економічної теорії регулювання містять виклад матеріалу щодо державної політики у сфері конкуренції та регуляторної політики. Обґрунтованим за змістом і апробованим вважають висновок В. Кіп Віскузі, Джона М. Вернона і Джозефа Е. Гарингтона про те, що „державне регулювання економіки та антимонопольні заходи належать до найважливіших галузей економічної політики, які впливають практично на всі аспекти нашого життя, починаючи від споживання харчових продуктів і закінчуючи цінами, які ми сплачуємо” [8].

Здійснивши короткий екскурс і проаналізувавши сутнісні аспекти регулювання як інституту економіки й ринку слід наголосити на виключному його значенні. Такий ракурс висновку випливає з того, що регулювання є головним фактором ефективного перерозподілу і використання обмежених ресурсів, а також формування інституціональних умов взаємодії учасників соціально-господарських процесів.

За дослідженнями В. Кіп Віскузі, Джона М. Вернона та Джозефа Е. Гарингтона, лауреат Нобелівської премії Дж. Стиглер показав, що економічне регулювання часто захищає приватні інтереси, зокрема підвищення прибутків фірм, які працюють у регульованій сфері діяльності. Очевидна мета не завжди полягає в максимальному підвищенні суспільного добробуту, а рідше у наданні трансферів певним групам населення. До того ж такі трансфери можуть надаватися неефективно, так що регулятивні заходи часом виявляються дуже далекими від нашого ідеалу [8].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, регулювання носить всеохоплюючий характер і воно обов'язково в тій чи іншій мірі присутнє у кожному з аспектів життя, прямо чи опосередковано впливає на розвиток суспільства, а головне – економіки.

Практика функціонування ринкових економічних систем свідчить, що будь-яка діяльність несе в собі різного роду ризики для суб'єктів. Вони зумовлені конкурентністю і асиметричністю інформації, доки держава не виконуватиме регуляторних функцій. Ринок не ідеальний, тому модель конкуренції залежить від ситуації в економіці, інституціональних умов її розвитку і політики держави на ниві втручання у ринковий механізм. Проте не все залежить від держави, саморегулятивні функції ринку, перш за все інституціонального, інституційного характеру мають виключне значення у формуванні добробуту суспільства.

Література

1. Блауг, Марк. Економічна теорія в ретроспективі / Блауг, Марк; пер. з англ. І. Дзюб. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. – 670 с.
2. Воробйов Є. М. Економічна теорія / Воробйов Є. М., Гриценко А. А., Лісовицький В. М., Соболев В. М.]. – Х., К. : Карвін, 2003. – 704 с.
3. Економічна енциклопедія : у 3 т. / [редкол. С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. – К. : ВЦ «Академія», 2002. – 952 с.

4. Марк Блауг. Методология экономической науки или Как экономисты объясняют / Марк Блауг: пер. с англ. В. С. Автономова. – М. : Вопросы экономики. – 2004. – 416 с.
 5. Жаме И. История экономической мысли XX века / Жаме И.; [пер. с франц. под общ. ред. И. Н. Блюмина]. – М. : Изд-во иностр. лит., 1987. – 118 с.
 6. Історія економічних учень: підручник / [Корнійчук Л. Я., Татаренко Н. О., Поручник А. М. та ін.]; за ред. Л. Я. Корнійчук, Н. О. Татаренко. – К. : КНЕУ, 1999. – 564 с.;
 7. Вклад неоинституционализма в понимание проблем переходной экономики [Электронный ресурс] / Дуглас Норт. – Режим доступа : // <http://ieboom.ru/Referat/North.htm>.
 8. Віскузі В. Кіп. Економічна теорія регулювання та антимонопольна політика / [пер. з англ. В. Кіп Віскузі, Джон М. Вернон, Джозеф Е. Гарингтон (мол.) ; наук. ред. пер. та авт. передм. О. Кілієвич. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – 1047 с.
-

Summary

Adjusting is in function of economy: theoretical aspect / O.M. Suprun

The theoretical aspects of adjusting of economy are examined in the article. The place of adjusting of economy lights up in the basic economic theories of development of society.

Key words: adjusting, economy, market, state, economic theory.